

Oponentský posudek

Jitka Vandrovcová, Urbář táborského panství z let (1469) 1510–1547: sociální a hospodářské poměry, Praha 2012 (dp)

Druhá polovina 15. a první polovina 16. století představuje zajímavé „přechodné“ období mezi dvěma epochami, či úžeji mezi dvěma systémy, středověkým a raně novověkým. Zajímavou možností, jak proniknout k setrvačnosti pozdního středověku a jeho pozvolné transformaci, nabízejí urbáře 16. století. Ty ostatně dovolují postihnout ne jeden moment pomalé proměny poměrů mezi dvěma epochami. Historická práce s urbáři má dlouhou, ba předlohou badatelskou tradici, a to nejen v rámci českých zemí. Kvituji s povděkem, že si takové téma vybrala Jitka Vandrovcová, a zaměřila pozornost na okolí rodného Tábora. A na rozboru urbáriální a částečně i účetní dokumentaci založila svoji diplomovou práci. Podotýkám, že se jednalo o královské město

Tato kvalifikační práce je přehledně a logicky vystavěna. V úvodním přehledu, který je správně založen nejen na poznání středověkých, ale i raně novověkých urbářů, nechybí skoro nic podstatnějšího. Snad bych tu připomněl jen soupisy urbářů jednotlivých oblastních archivů, českých a moravských, jak je shrnul E. Maur v SAPu, či V. Mrvík, tamtéž, při edici smiřického urbáře pro Kostelec n.Č.l. Ten by byl přece jen poněkud teritoriálně bližší Táborsku, než Jiráskovy analýzy moravských poměrů. Tuto edici diplomantka zná.

Co však by mělo diplomantku více interesovat, je skutečnost, že urbáře jsou typickým „vrchnostenským“ dokumentem, geneticky klášterním, (arci)biskupským a šlechtickým. Ale, jak uvedeno, vrchností v práci Vandrovcové je královské město. Jak to máme chápat? Plyne z této skutečnosti něco závažného pro okolní ne-městský, poddanský venkov? Víím, že tyto otázky nejsou u nás příliš zpracovány, ale přece jen, je něco k dispozici (JSH 1985). O této tématice můžeme diskutovat v rozpravě při obhajobě.

J. Vandrovcová si správně nevzala za úkol zpracovat celé ohromné táborské panství, ale vybrala si jen některé vsi. Pohled na možnosti zpracování zvolených lokalit prozrazuje, že táborský urbář byl svoji skladbou spíše středověkým, neboť je poměrně lapidárně strukturován a neposkytuje příliš mnoho informací. Je možná škoda, že autorka nekonfrontovala jeho údaje s BR. Počty selských hospodářství zůstávaly totiž po dlouho dobu vcelku stabilní, a evidence případných přírůstků zaostávala nejednou za realitou. Dynamický tak moc být přírůstek ne-selských venkovských vrstev, které přirozeně urbáře nevidují. Je otázkou, zda používat pojem „usedlý“, či „osedlý“.

Jistě, je docela složité analyzovat a sociálně interpretovat poměrně nevýmluvné údaje z urbáře. J. Vandrovcová se o to, celkem se zdarem, pokusila, a to s oporou literatury. Dodávám, že analýzu nedatovaného rožmberského urbáře provedla komplexně Ute Henningsen, 1989. Stranou ponechávám pozoruhodnou americkou disertaci Lindy Longfellow-Blodgett z roku 1979, která je u nás prakticky neznámá (PHS 1993). Je věnovaná rožmberským urbářům zejména 16. st. Myslím, že jde o první bohemikální práci z této doby, zpracované na počítači.

Diplomantka je si vědoma, že pochopení a bližší vhled do sociálních poměrů Táborska v 16. století je běh na dlouhou trať. Jistě by bylo pěkné, kdyby se autorka věnovala tématu i dále, a pokusila se kombinovat urbáriální prameny i jinou dokumentací, např. PK, případně městskými knihami.

Velice oceňuji, že Jitka Vandrovcová našla odvahu a do tématu se pustila. I to je důvod, proč považuji práci za zdařilou, a navrhuji ji klasifikovat stupněm „velmi dobře“.

15. května 2012

Jaroslav Čechura